

KERTTU SUURONEN

PIILOPERINNE JUOMATAVOISSAMME

Tämä piiloperinteen etsintäyritys juomatavoistamme syntyi Kettil Bruunin aloitteesta, koska kansatieteellistä aspektia ei muissa tähän mennessä tehdyissä juomisrytmitutkimuksen raporteissa käsitelty. Aineisto on tietenkin kansatieteilijän kannalta katsoen hatara, koska lomakkeisiin ei oltu ui-tettu käytännöllisesti katsoen yhtään varsi-naista perinnettä paljastavaa kysymystä. Tämä oli todellakin vahinko, sillä haastattelumakkeeseen olisi voitu erinomaisesti liittää asiantuntijan laatimia perinnettä valaisevia kysymyksiä, kun kerran perinteellisillä juhla-ajoilla on varteen otettava merkitys juomatilanteiden synnyssä.

Itse juomisrytmitutkimuksen kenttätyö pantiin alulle helmikuussa 1963 ja viimeinen haastattelu tapahtui toukokuussa 1965 (1:73—80). Tarkoituksena oli kartoittaa jokaisen haastateltavan kaikki juomiskerrat yhden vuoden aikana: milloin hän joi, missä, kenen kanssa, mitä, kuinka paljon, mistä syystä, kuka maksoi, liittyikö juopottelun yhteyteen seksuaalista kanssakäymistä jne.

Näytteeseen tuli lopullisesti 94 helsinkiläistä miestä: 23—38 -vuotiaita ammattimiehiä 24 ja 39—55 -vuotiaita 22; toimihenkilöihin lukeutuvia 26—40 -vuotiaita miehiä oli 25 ja 41—54 -vuotiaita 23; akatee-

misen loppututkimuksen suorittaneita ei näytteeseen otettu eikä myöskään sellaisia, joilla oli vähemmän kuin kaksi juomiskertaa viime kuun aikana.

Näyte ei ole edustava ja niinpä tutkijat keskittyivätkin niihin aineiston piirteisiin, jotka heijastelevat juomistilanteiden yleismekanismia paremmin kuin tilastollisia erityispiirteitä. Tavoitteeksi siis tuli luonnehtia juoma-aikojen rakenne ja miten saman miehen juominen eri tilanteissa muuntelee (2: 1—4).

Mainittakoon vielä, että näytteen "märkä mies" ehti 269 juomiskertaan vuoden kuluessa, "kuivin" vain yhdeksään.

Perinnetutkimuksen kannalta *juomistilanne* on tärkeämpi kuin esim. se, miten paljon joku juo. Meillä on kaksi eri rituaalilähteistä peräisin olevaa katsomustapaa: "saa juopua" ja "ei saa juopua". Näihin katsomuksiin liittyviä tapoja ja menoja olen kuvannut niin yksityiskohtaisesti teoksessani *Ohrainen olut* (3:83—118), ettei tässä ole aihetta selittää toistamiseen näitä monivivahteisia kautta maan piirin harjoitettuja alkukantaisia rituaalijuominkeja, joiden jäänteitä viinaveikkomme yhä vielä ylläpitävät.

On todellista 'vinttikulttuuria' ihailta miestä, joka pystyy pahasti humaltumatta juomaan enemmän kuin muut (3:138—150 ja 4:91) tai humauttamaan kahdeksan isoa lasillista sahtia, niin "ettei kuulu ääntä"

(5:229). Tämä mies olisi vielä muutama vuosi sitten ollut arvossa pidetty uhripappi missä hyvänsä Obin ugrilaismailla, Vienan-Karjalassa tai Vermlannin metsissä. Ja tätä samaa pakanallista, vuosisatojen takaista perua on sekin arvostus, jota nykypäivän suurryppääjä oman miehuutensa tunnossa nauttii, samalla — kenties tietämättään — houkutellen muita ymmärtämättömiä kilpailille kanssaan.

Kun tässä tutkimuksessa oli otettu lomakkeeseen kysymys (32): "Onko olemassa jotkut pyhät (esim. jouluku) tai muut kiinteät päivät, kuten syntymä- tai nimipäivät, sellaisia, joista voitte sanoa, että silloin melkein varmasti käyttätte alkoholia joka vuosi?", rakensin toivoni perinteen löytämisestä tälle pohjalle, koska perinteellinen alkoholin käyttö on nimenomaan juhlaikäyttöä eikä suinkaan alkoholistin "aina kun saa" -käyttöä.

Petyin kuitenkin pahasti, sillä tälle kysymykselle ei oltu laadittu mitään täydentävää kysymystä. Niin hyvä vastaus kuin: "Jouluku melko varmasti", meni perintetutkimuksen kannalta katsoen hukkaan, koska lomakkeessa ei ollut varattu tilaa jatkokysymykselle, esim.: "Miksi juuri... (jouluku)?" Vastaus tähän kysymykseen olisi melko varmasti paljastanut piiloperinnettä: "Isällä oli tapana...", tai vaikkapa ihan: "Kun olen mummulassa tottunut joulusahtiin."

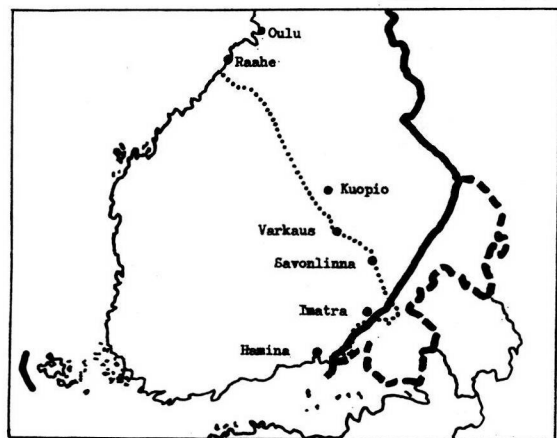
Koska aineiston uudelleen luokitus kiinnostavan 'pyhäryteikönkin' tiimoilta osoitautui liian suuritöiseksi reikäkorttien reijityksineen ja tietokoneajoineen, koko aineisto piti tutkia käsityönä. Kahlattuani läpi kaikki 5 544 juomistilanelomaketta tunsin aivan samoin kuin varteen otettava tutkijamme Klaus Mäkelä väitöskirjansa viimeisessä luvussa (6:248): "Liikkuvaisen alkoholitutkijan mieli aipeutuu väistämättä, kun hän huomaa miten haastattelulomakkeet ja reikäkortit latistavat juomistilanteiden ja -elämysten rikkaan moninaisuuden."

Ja se mikä tavoitteekseni nyt tuli, oli pelastaa jotakin reikäkorttien latistamasta juomistilanteiden ja -elämysten "rikkaasta moninaisuudesta".

Perinteiden rappeutuminen

Ensiksi oli ammattiryhmänsä puitteissa jaettava kaikki haastatellut ulkomailla, kaupungeissa, Itä- tai Länsi-Suomessa syntyneihin. Sanon Itä-Suomeksi koko sitä aluetta, joka jää Pähkinäsaaren rauhan (v. 1323) rajan itäpuolelle (ks. karttaa). Tämä kolmatta sataa vuotta voimassa ollut raja on vieläkin — kaikista 'kansainvaelluksista' huolimatta — merkittävä kansanomaisen kulttuurin vedenjakaja Suomessa. Sen olemme tuoreesti todenneet Toivo Pöysän "Paljonko sahtia?" eli mallastutkimuksen yhteydessä (7: 4—13) ja viimeksi Salme Ahlström-Laakson tutkimuksessa Alkoholistien alkoholinkäyttötavoista (8: 18), jossa odotuksen mukaisesti omia valmisteitaan nauttivat 'kiljujuopot' jäivät useimmiten rajan itäpuolelle ja sahdinpanijat puheena olevan rajan länsipuolelle.

Asuinpaikkana oli kaikilla juomisrytmitutkimuksessa haastatelluilla Helsinki. Oli oletettavissa, että muualla syntyneet olivat tulleet Helsinkiin aikuisina jatkaen oman syntymäseutunsa perinnettä — mikäli tar-

Pähkinäsaaren rauhan raja 1323
(Vilkunan ym. mukaan)

mokas, toisaalta kotoisin oleva vaimo ei satu muokkaamaan miehensä perinteitä omiensa kaltaisiksi (3: 48).

Etniset ja uskonnolliset tekijät, perhe-, sukulais- ja ystäväpiiri vaikuttavat jokaisen yksilön juomistilanteisiin ja juomatapoihin: mitä juodaan, miksi juodaan, milloin juodaan. Haastateltu, joka vuoden kuluessa oli ehtinyt koukistaa käsivarttaan 269 juomistilanteessa, on tuskin enää perinteen kannattaja: hänellä on "joulu ainainen". Sen sijaan esim. työn rasittama perhe tai yksinäisyyttään pakeneva ihminen, joka suunnistaa ravintolaan, on perinteen kannattaja, jos tämä tapahtuu nimenomaan "joulun kunniaksi".

Perinne on aina kuvassa mukana, jos juomispäätös voidaan pukea sanoiksi: "Juhlan kunniaksi" — "Muuten vain sarvenkalistajaiset" — "Kaupan päätökseksi" — "Serkun kihlajaiset". — Niin on myös asia, jos on juotu siksi, että kesämökin sauna valmistui tai oli omakotitalon harjanostajaiset tai tupaantuliaiset: — siinäkin elää vielä iänikuinen rakennusriitti.

Läksiäiset työmaalta, pyöriäiset (uuden koneen käynnistäminen), sarviviinat uudessa työpaikassa, ovat perua "rymyleistä ja kornuttikannuista" (3: 112—118), vaikka ani harva poika enää tietää tai ymmärtää *miksi* hän tässä tilanteessa kannua kallistaa. Koko seremonia on hänelle vain hengetön tapa: niin on tehty ja niin tehdään jatkuvasti — eikä kukaan kysy: *miksi*? Tämä on jälleen sitä 'vinttikulttuuria' — piiloperinnettä, joka olisi vihdoinkin jo vaarallisuutensaakin vuoksi tuuletettava ulos tehdas-, rakennus- ym. työpaikoilta. — Tämän perinnehokkon kannattajiin kuului yksinomaan ammattimiehiä kummastakin ikäryhmästä syntymäpaikasta riippumatta.

Juomatavat vaihtelevat juomisen merkitystehtävän mukaan. Huvikseen juova irlantilainen juo eri juomia eri tavalla kuin juutalainen, jonka juomatavoilla on uskonnollisseremoniallinen pohja. Nykyaikaiselle

juutalaiselle viinipikari on yhteenkuuluvuuden symboli, se on yhdessäoloa ja viihtymistä edistävä väline.

Tapakulttuurin tutkijasta on kiintoisaa, mutta ei suinkaan aina ilahduttavaa nähdä miten suomalaiset juomatavat muokkautuvat. Juoma-aiheet alkavat olla kovin arkipäiväisiä ja sattumanvaraisia: oli matto-pyykki; tehtiin kalaretki; oli hyvää aikaa; tuli yllättäen rahaa, join parasta konjakkia kuus päivää; sain hyvän tilin; olin kesäleskenä; vaimo ja lapset olivat maalla; TV:tä katsellessa; perhe katseli TV:tä ja häiritsi töitani, menin ravintolaan tanssiin ja ottamaan viskiä; lauantain kunniaksi vaan. Tätä lähinnä kaupunkilaisrentoutumiseksi luokiteltavaa juomatapaa harastivat ikääntyneemmät ammattimiehet ja nuoremman polven toimihenkilöt syntymäpaikasta riippumatta.

Tilapäissaannokset: pirtu, pontikka ja kilju menivät suurimmaksi osaksi kaupungeissa ja Itä-Suomessa syntyneiden nuorten ammattimiesten suihin. Vain yksi ikämies sai pirtua aika usein ja yksi toimihenkilö satumatlta kerran pontikkaa. Ruokolahden poika joi kahdessa viikossa 'porukassa' 20 litraa pirtua.

Tässä ryhmässä on myös niitä, joita ei voi lukea minkään perinteen piiriin kuuluvaksi: vaimo naputti; kaveri hukkasi salkkunsaa; mestari on paska-äijä jne. Nämähän ovat nykyaikaisen ongelmajuojan tunnuk-sia, jotka painavat juomispäätöksessä enemmän kuin joul.

Juhlaperinne

Joulusahtia, juhannussahtia jopa rapusahtia olivat lomillaan ja kylässä saaneet iäkkäämmät Länsi-Suomessa syntyneet ammattimiehet: juhannussahtia jopa 1—5 litraa päivässä 10—12 päivän aikana. Nuorempi ammattimies oli tyytynyt 1/2 litraan juhannussahtia ja yksi itäsuomalainen ikämies joi 2 litraa.

Vanhoista vuotuisjuhlilta näyttää siis juhannus olevan juoma- eli sanotaanko ihan 'sahtiperinnettä' parhaiten ylläpitävä juhla.

Kuten oheinen juhla juomista kuvaava taulukko osoittaa, juhannuksena kallistetut juomamäärät ylittivät kaikissa ryhmissä

yhtä juomispäivää kohti otetun koko ryhmän ja koko vuoden juomamäärien keskiarvon. Joulukuusi pysyttelee vuotuisen keskiarvon tuntumassa. On kuitenkin otettava huomioon, että juhlapäivät sisältyvät koko vuoden juomispäiviin: jos juhla juominen ja muu juominen olisi erotettu toisistaan, olisivat keskiarvojen erotukset suuremmat.

Näin voidaan päätellä, koska Alkon myyntitilastot Helsingin osalta osoittavat, että jos vuoden normaali päivämyyntiä merkitään: 100 %, on ns. juhla myynti väkevien ja viinien osalta ollut 268 % ja mallasjuomien osalta 175 % myyntipäivää kohti haastattelu-vuonna 1965.

Ennen mainittuun kysymykseen (32) pyhien vaikutuksesta juomiseen vastasi kielteisesti yhteensä 17 ammattimiestä ja 21 toimitenkilöä. Näiden "ei merkitystä"-miesten avulla päätin punnita perinteen voimaa, koska he kuitenkin olivat kaikki juhlineet: Miksi? Missä? Kuka hankki juomat ja mitä?

Mutta tämäkin toive murskautui, koska lomakkeessa ei ollut näitä perinteen kannalta tärkeitä täydennyskysymyksiä. Oli siis jälleen saatava käsityönä irti jonkinlainen kuva näistä ei-miehistä.

Minkä ikäisiä he olivat, mistä he olivat kotoisin ym.: Ammattimiehistä oli ei-miesten määräst 40 % nuoria ja 60 % iäkkäämpiä; toimitenkilöistä oli va-

jaat 43 % nuoria ja runsas 57 % iäkkäämpiä. Syntymäpaikan mukaan ammattimiehistä oli 37 % kaupunkilaisia, 23 % itäsuomalaisia ja 40 % länsisuomalaisia; toimitenkilöissä oli kaikkia näitä tasaisesti, runsas 33 % kutakin.

Alkoholijuomia piti hallussaan aina tai usein ammattimiehistä 10 %, harvoin tai joskus 60 %, ei koskaan 30 %; toimitenkilöistä piti juomia hallussaan aina tai usein 43 %, harvoin tai joskus 53 % ja ei koskaan 4 %.

Omasta halustaan valitsi miedoista alkoholijuomista 47 % ammattimiehistä oluen, 37 % viinin ja 16 % joi kumpaakin; toimitenkilöistä piti 76 % oluesta, 19 % viinistä ja 5 % suosi kumpaakin.

Ammattimiehistä kumpaakin suosivat "joivat paljon kun alkuun pääsivät" — ja pirtukin maistui. Toimitenkilö joi viiniä kun oli "hyvää aikaa", mutta imaisi oluttakin 6 pulloa, jos joku tarjosi. Oluen ystäviksi olen katsonut kaikki ne, jotka kerrallaan joivat vähintään 5 pulloa. Täytyy todella pitää aineesta, jos yhdellä istumalla kallis-taa 5—12 pulloa.

Mitä näiden ei-miesten juhlimisesta voidaan sanoa? Ensinnäkin kohdistuu huomio siihen, että yli puolet on iäkkäitä miehiä, joilta "lapsuuden joulut" alkavat unohtua. Perinteen ylläpitämiseen tarvitaan romanttista mieltä.

Syntymäpaikalla ei perinteen kannalta ainakaan toimitenkilöille näytä olevan mer-

Juhla juominen

Nuoret ammattimiehet (n. 24)				Nuoret toimitenkilöt (n. 25)				Iäkkäät ammattimiehet (n. 22)				Iäkkäät toimitenkilöt (n. 23)			
Juhl-nei-	% ryh-	koko	keskim.	Juhl-nei-	% ryh-	koko	keskim.	Juhl-nei-	% ryh-	koko	keskim.	Juhl-nei-	% ryh-	koko	keskim.
den	mstä	abs.	alk.	den	mstä	abs.	alk.	den	mstä	abs.	alk.	den	mstä	abs.	alk.
luku		cl:na		luku		cl:na		luku		cl:na		luku		cl:na	
Vappu	14	58	26	18	72	12		35	59	16		10	44	10	
Uusivuosi	14	58	19	18	72	9		13	59	19		14	61	13	
Itsenäisyysp.	8	33	19	11	44	10		10	46	18		7	30	10	
Pyhäinpäivä	11	46	17	10	40	8		13	59	20		14	61	13	
Joulu	22	92	16	23	92	7		13	59	15		18	78	9	
Juhannus	20	83	16	18	72	11		19	86	18		14	61	11	
Helluntai	16	67	15	9	36	5		16	73	15		9	39	4	
Pääsiäinen	15	62	13	14	56	9		15	68	15		9	39	10	
Helatorstai	6	25	10	6	24	4		8	36	16		7	30	7	
Loppiainen	2	8	8	10	40	7		6	27	14		10	44	7	
Koko ryhmän ja koko vuoden juomispäivien abs. alk. keski-arvo juomispäivää kohti cl:na 16				8				16				10			

kitystä; ammattimiesten ryhmässä on itä-suomalaisten ei-miesten joukko pienin. Onko se oireellista? Ollaanko Itä-Suomessa romanttisempia kuin Länsi-Suomessa tai kaupungeissa?

Niille, jotka pitävät alkoholijuomia hallussaan aina tai usein, ei varmaankaan paljoa merkitse, onko arki vai juhla: he ottavat juhlineen niin kuin arkenakin. Ja ne, jotka eivät koskaan pidä alkoholijuomia hallussaan, voivat tyytyä sattumaan niin juhlineen kuin arkenakin. Ainoa kiinnostava ryhmä on tuo harvoin tai joskus; siltä olisi pitänyt kysyä: Miksi silloin? Ja vastaus olisi voinut olla: Vieraan varoiksi; lääkkeeksi; juhliksi tms.

Olut on miesten omavalintaisena juomana ehdoton ykkönen. Tähän vaikuttaa tietenkin sen helppo saatavuus, mutta ei sovi unohtaa kansanomaisissa talouksissamme vieläkin vallitsevaa kesäkalja-, pikakalja- tai muita kaljatottumuksia, joilla on varmasti oma merkityksensä tässä valinnassa.

Naiset vaikuttajina

Naisilla näyttää olevan viinin suosijoina aikamoinen vaikutus miehiin. Mies, joka yksin istuessaan kallistaa 5—6 pulloa olutta, heittää oluet sikseen, jos nainen on seurana ja haluaa roséa, vermuttia tai madeiraa — sellainen tilanne on luonnehdittu sanoilla: "Fart till sängen."

"Juhlilla ei merkitystä" -mies voi juhlineen reilusti joulua, jos: "Kiltti vaimo osti jouluksi votkaa ja konjakkia." Yksinään sama mies tyhjentää kertaistumalla 8—10 pulloa olutta. Eräs toinen kertoo, että: "Hyvä vaimo teki minusta miehen." Tämä vaimo ei ole niin kiltti, että ostaisi juhliksi viinoja. Juomamäärästä päätellen mies juhlineen hyvin hillitysti, mutta voi lauantaiaunan yhteydessä lipaista 10 pulloa olutta. Nämä miesten repliikit paljastavat sen tosiseikan, että kumpikin vaimo vaikuttaa miehensä juhlineen juomiseen.

Juomatavat ovat sidoksissa vallitsevaan henkilöön. Perinteen kannalta on tärkeintä tietää mitä kukin *itselleen* valitsee. "Kylässä" määrää se, joka juoman hankkii tai

jonka mieliksi juoma hankitaan. "Lahjahevosen hampaisiin ei katsota" — otetaan mitä kesti-isäntä tarjoaa. Kestijuoma kertoo useimmiten kesti-isännän omasta mieltymyksestä ja juomatottumuksesta, joka voi olla aivan toinen kuin kestitävän, joka mukautuu tilanteeseen, kuten mm. Raymond Fink on tutkimuksessaan todennut (9: 80—94).

Vaikka naiset eivät pystyisikään muuttamaan miehensä makua, niin heidän valtansa juomatapojen muokkauksessa tulee kuitenkin näkyviin kotoisten kestitien yhteydessä. Englantilaiset ja amerikkalaiset naiset ovat ryhtyneet tarmokkaasti keräämään ohjia käsiinsä, kun on kysymys juhla-juomien hankkimisesta (3: 140—150). Erilaisten boolien ja cocktailien avulla alennetaan alkoholiprosentteja ja niin vieraat kuin isäntäväkikin pysyvät vireässä seurustelukunnossa, ja seurusteluhan loppujen lopuksi on yhdessä olemisen tarkoitus.

Kun vielä tarkasteltiin ei-miesten juhlimista, huomattiin, että nuoret ei-miehet ammattimiesten ryhmässä eivät ole juhlineet pyhäinpäivää, mutta sen sijaan kyllä helatorstaita, joka keväisenä juhlineen tarjoaa jo ulkoilumahdollisuuksia "rantaporukoissa". Vanhemmat ammattimiehet ja toimihenkilöt ovat tällä kohtaa käyttäytyneet "ei merkitystä" -ilmoituksen mukaan.

Näin on myös loppiaisen vieton suhteen vanhempien ei-ryhmän ammattimiesten laita: he eivät ole sitä juhlineet, sillä loppiaistahan alkavat aikaiset aamuhätykset: "Härkäviikot ja läpileivät." Sama seikka vaikuttanee juhlineen arvostavienkin ammattimiesten ryhmässä, koska juhlimisprosentti on huomattavasti pienempi kuin toimihenkilöiden, joiden aamuhätytys on yleensä pari tuntia myöhemmin. He voivat näin ollen sallia itselleen varsinkin Eestissä vallalla olleen tyylin: vaikka joulua vietettiin siististi, remuttiin loppiaisenä sitä rempseämmin (3: 107).

Suomalaiset herättivät muinoin veljekansassa ihmetystä sillä, että varsinkin Hämeessä olivat talonpojat sahdissaan Tuomaan päivästä Nuuttiin. Jos tätä eestiläistä näkemystä vasten tarkastelemme kaikkia loppiaisen juhlijoita syntymäpaikan mukaan, näyttää siltä, että sahtivaaka kallistuu vieläkin Länsi-Suomen puolelle. Loppiaista juhlineista ammattimiehistä oli 50 %

länsisuomalaisia, 38 % kaupungissa syntyneitä ja 12 % itäsuomalaisia. Toimihenkilöistä oli 50 % kaupungissa syntyneitä — mutta mistä he olivat loppiaistapansa saaneet, sitä ei voi sanoa, koska ei ole tietoa vanhempien syntymäseudusta. Länsi-Suomessa syntyneitä oli 25 % ja sama määrä itäsuomalaisia. Kaupunkimiljö ja oma ammattikunta muokkaavat tietenkin perinnäisiäkin tapoja.

Koko aineistosta löytyi kaksi selvästi perinteen tunnustavaa tapausta, molemmat toimihenkilöistä. Juomatapojaan hillitsevä tekijänä mainitsi toinen (syntymäpitäjä Impilahti): "Kirkkopyhät, joulu ja pääsiäinen"; toinen (syntymäpitäjä Kymi) vastasi: "Järkyttävät tapahtumat, uskonnolliset juhlat, pääsiäinen, vainajainpäivä. — Olen herkkä ihminen." Tämä repliikki kertoo todella väkevästi kerrostuneesta perinteestä, jonka juuret juontavat läpi kristillisen ajan tuhansien vuosien takaiseen pakanuuden aikaan vainajainpalvontaan.

Perinnekulttuurin tutkiminen

Tutkimusaineiston käsittely oli mielenkiintoista, mutta masentavaa: näin suuri työ oli tehty, mutta samalla menetetty aivan sivutuotteena poimittavaa kallisarvoista juomaperinnetietoa — jonka keräämiseksi on jo meneillään yhdestoista hetki — ainoastaan sen vuoksi, ettei lomaketta laadittaessa ole asiaa ymmärretty ja haastatteli-joita koulutettu myös perinnettä tallettamaan.

Siteeraan tässä Kettil *Bruunia*:

"On syytä korostaa, että alkoholitutkimuksen uudeleen järjestelyä ei voida nähdä yksinomaan uuden alkoholilainsäädännön seuraamuksena. Muutokset heijastavat yleisiä muutoksia maamme tutkimuspolitiikassa ja yleisiä pyrkimyksiä saada aikaan eri tutkimus-sektoreilla kokonaissuunnittelua, joka entistä paremmin voisi palvella yhteiskunnan ongelmien selvittämisessä. Vastaavanlainen muutos on tapahtunut myös maamme tieteellisten toimikuntien työskentelyssä: niissä määritellään tutkimuksen painopistealueita ja pyritään edistämään — kuten alkoholitutkimuksessa on tehty — tieteiden välistä yhteistyötä" (10: 169—174).

Poikkitieteellisen tutkimuksen tärkeyttä ajatellen en malta olla viittaamatta Erik Allardtin kiinnostavaan artikkeliin: "Kulttuurin syvärakenne" (11: 151—159). Käsiteltyään kokonaisia yhteiskuntia tutkivan makrososiologian menetelmiä Allardt toteaa, että perinteisiin kahteen suureen lähestymistapaan, joista hän käyttää nimitystä yhteiskuntaluokkanäkökulma ja institutionaalinen näkökulma, olisi lisättävä kolmas, nimittäin *kulttuuriaspekti*:

"Kulttuurin tutkiminen kuuluu tietenkin perinteellisesti sosiaaliantropologiaan, mutta jos eräitä kulttuuriin liittyviä piirteitä tarvitaan selittämään nyky-yhteiskunnassa esiintyvää käyttäytymistä, kulttuurin tutkimista ei tietenkään voida jättää sosiologian ulkopuolelle. Eräs vaikeus on aiemmin ollut se, että sosiaaliantropologien antama tieto on ollut hyvin deskriptiivistä ja sellaisena sitä on ollut vaikeata käyttää sosiologisissa tutkimuksissa."

Kenties nykyaikaisen sosiaaliantropologian uusstruktuurallinen koulukunta pystyy kehittämään menetelmiä, joilla saadaan irti ja voidaan paljastaa sosiologian tarvitsemaa riittävän abstraktista ja yleistävää tietoa kulttuurin syvärakenteesta.

Ainakin minun silmissäni näyttää suorastaan "ideapankilta" Allardtin selostama Charles Osgoodin "suuri kansainvälinen tutkimus käsitteiden emotionaalisesta ja psykologisesta sisällöstä tai mielestä eri kulttuureissa. Kuten tunnettua Osgood on osoittanut ja pyrkii edelleen osoittamaan suuren kansainvälisen aineistonsa nojalla, miten kaikissa kielissä on kolme keskeistä ulottuvuutta tai faktoria, joiden mukaan sanojen ja käsitteiden psykologista mieltä yleensä arvioidaan. Nämä ovat arvostus (*evaluation*), voimakkuus (*potency*) ja aktiivisuus (*activity*). Näitä faktoreita mitaamaan on käytetty erinäisiä adjektiivipareja kuten hyvä-paha, voimakas-heikko ja aktiivinen-passiivinen."

On tosiaankin suorastaan järkyttävää havaita miten tämän sanatestin mukaan suomalaiset "kokevat negatiiviset tunteet voimakkaiksi, mutta samalla selvästi passiivi-

siksi ja arvioivat esimerkiksi *minä*-käsitteen verrattain vähän positiiviseksi arvostusfaktorilla ja melko heikoksi voimakkuusfaktorilla, kun taas useimmilla muilla kansoilla *minä* on sekä arvostusfaktorin mukaan positiivisempi että voimakkuusfaktorin mukaan voimakkaampi".

Mitä tämä *minä*-käsitteen heikko arvostus kertoo: selittääkö se nykysuomalaisen "rohkaisuryypyn" tarpeen? — Alkukantaisissa kulttuureissa ei rohkaisuryppyä tunneta — se tulee ajankohtaiseksi vasta siten kun tavat ja olot muuttuvat ja turvalliset, tutut perinteet rappeutuvat (12:204—206).

Lopuksi lainaan vielä Henrik Wallgrenia:

"Vaikka tutkijostamme mm. juuri Bruun on pyrkinyt tiedon aktivointiin päätöksenteon pohjaksi, näyttää kuitenkin siltä, että Suomessa tarvitaan sekä tutkimus- ja tiedotusorganisaation tarkoituksenmukaista täydennystä että tutkijain ja päätöksentekijäin välisen kommunikaation määrätietoista kehittämistä. Vasta tällöin voidaan sanoa, että tutkimuksen antamaa tietoa käytetään tehokkaasti alkoholipoliittisten ratkaisujen tukena" (13: 168).

Tämä tarkoituksenmukainen tiedotusorganisaatio ei ole tärkeä ainoastaan tutkijain ja päätöksentekijäin välisessä kommunikaatiossa, tietoa on levitettävä myös kentälle tavallisten alkoholijuomien ostajien ja käyttäjien keskuuteen. Tässä lehdessä on ehtinyt olla satamäärin artikkeleita, joita olisi vähin kustannuksin voitu alkoholimyymlöiden välityksellä levittää vapaasti poimittavina eripainoksina asioista kiinnostuneelle ostajakunnalle. Tällä tavoin voitaisiin aktivoida ihmisiä ajattelemaan ja muokkaamaan omia juomatapojaan ja suhtautumaan todella demokraattisesti juomaseuraansa painostamatta ketään juomaan "normien mukaisesti". Yksilöllä täytyy olla vapautensa ottaa tai jättää ottamatta. Nykyaika ei ole enää uhripappien aikaa, se vaatii aivan toisenlaisia miehuudenmittoja.

Viiteluettelon loppuun liitän tiedon muuttamista helpoimmin käsille saatavista, alkukantaisia juomatapoja käsittelevistä sosia-

liantropologisista, kansatieteellisistä ym. artikkeleista, referaateista ja teoksista, joista löytyvien viitteiden nojalla perinteestä kiinnostunut pääsee helposti alkuperäisille tiedonlähteille.

Lähdeviitteitä

1. Toivo Pöysä — Seppo Niiranen: *Kokemuksia samojen henkilöiden toistuvista haastatteluisista*. Alkoholipolitiikka 31: 73—80, 1966
2. Anders Ekholm: *A study of the drinking rhythm of Finnish males*. Eripainos v. 1968 Washingtonissa pidetystä kongressiesitelmästä
3. Kerttu Suuronen: *Ohrainen olut*. Otava 1969
4. Kettil Bruun: *Drinking behaviour in small groups*. Helsinki 1959
5. Pekka Kuusi: *Alkoholijuomien käyttö maaseudulla*. Helsinki 1956
6. Klaus Mäkelä: *Juomiskertojen useus nautittujen juomien ja määrän mukaan ennen ja jälkeen lainuudistuksen*. Alkoholipolitiikka 35: 246—255, 1970
7. Toivo Pöysä: *Paljonko sahtia?* Alkoholipolitiikka 33: 4—13, 1968
8. Salme Ahlström-Laakso: *Alkoholistien alkoholinkäyttötavoista*. Alk.pol. tutkimuslaitoksen seloste 57/1970; jatkotutkimuksen käsikirjoitus
9. Raymond Fink: *Modifications of alcoholic beverage choice in social and nonsocial situations*. Quart. J. Stud. Alc. 1965
10. Kettil Bruun: *Alkoholitutkimussäätiön tutkimusohjelmasta*. Alkoholipolitiikka 36: 169—174, 1971
11. Erik Allardt: *Kulttuurin syvärakenne*. Sosiologia 4: 1967
12. Kerttu Suuronen: *Olut vanhan kyläyhteisön juhlatavoissa*. Alkoholipolitiikka 33: 204—206, 1968
13. Henrik Wallgren: *Alkoholitutkimuksemme asema*. Alkoholipolitiikka 36: 167—168, 1971
Ruotsin muinaisen oluenpanon historiaa I. Alk.pol. 35: 270—272, 1970
Ruotsin muinaisen oluenpanon historiaa II. Alk.pol. 35: 339—340, 1970
Alkoholien käyttö Pohjois-Norjan syrjäseuduilla. Alk.pol. 36: 139—141, 1971
Norjalaiset olutperinteet. Alk.pol. 35: 151—153, 1970
Eestin kansanomaisista juomatavoista. Alk.pol. 23: 222—223, 1958
Vanhoja alkoholitapoja Pohjanrannikolta. Alk.pol. 23: 275—276, 1958
Amerikan intiaanien liikajuominen. Alk.pol. 31: 267, 1966
Amerikkalaista rajaseutujuopottelua. Alk.pol. 33: 332—334, 1968
Bolivian mestitsien juomatapoja. Alk.pol. 24: 122—125, 1959
Japanilaisia juomatapoja. Alk.pol. 24: 72—74, 1959
Meskalero-apassien juomatavoista. Alk.pol. 32: 222, 1967
Oluen osuus intiaanien kulttuurissa. Alk.pol. 29: 142—145, 1964
Tribalien uskontoon ja juhlintaan liittyvä juominen. Alk.pol. 31: 336—337, 1966
Seurajuonti on myytti. Alk.pol. 33: 90—92, 1968.